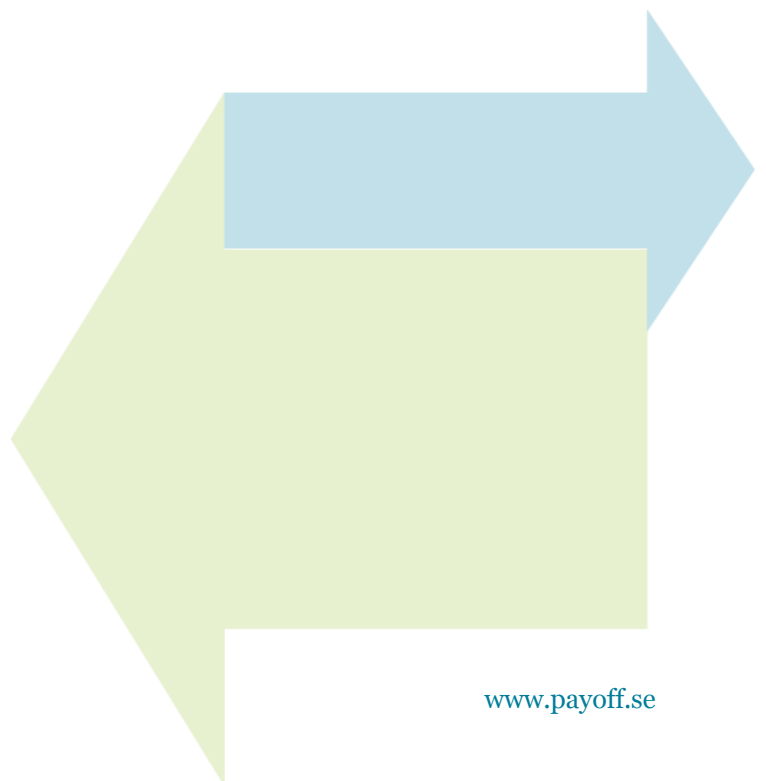

Utvärdering av sociala investeringar

Underlagsrapport
Samordningsförbundet RAR Sörmland
Samhällsekonomisk utvärdering av förbundets verksamhet

Göteborg, 2020-04-24

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	4
BAKGRUND OCH UPPDRAG	4
METOD	4
<i>Avgränsningar.....</i>	<i>4</i>
SAMHÄLLSEKONOMISK UTVÄRDERING	5
UTVÄRDERADE VERKSAMHETER.....	5
<i>Utvärdering per år med SUS-data.....</i>	<i>5</i>
<i>Utvärdering av ESF-projekt.....</i>	<i>5</i>
MODELL FÖR SAMHÄLLSEKONOMISK UTVÄRDERING	5
<i>Potential.....</i>	<i>5</i>
<i>Intäkter.....</i>	<i>6</i>
<i>Insatskostnader.....</i>	<i>6</i>
<i>Lönsamhet och återbetalningstid.....</i>	<i>6</i>
SAMHÄLLSEKONOMISK ANALYS	7
DEL 1: UTVÄRDERING MED HJÄLP AV SUS-DATA	7
2014-2015.....	7
2016.....	7
<i>Intäkter.....</i>	<i>7</i>
<i>Insatskostnader.....</i>	<i>8</i>
<i>Lönsamhet och återbetalningstid.....</i>	<i>8</i>
<i>Analys.....</i>	<i>9</i>
2017.....	10
<i>Intäkter.....</i>	<i>10</i>
<i>Insatskostnader.....</i>	<i>11</i>
<i>Lönsamhet och återbetalningstid.....</i>	<i>11</i>
<i>Analys.....</i>	<i>12</i>
2018.....	13
<i>Intäkter.....</i>	<i>13</i>
<i>Insatskostnader.....</i>	<i>14</i>
<i>Lönsamhet och återbetalningstid.....</i>	<i>14</i>
<i>Analys.....</i>	<i>15</i>
2019.....	15
<i>Intäkter.....</i>	<i>15</i>
<i>Insatskostnader.....</i>	<i>16</i>
<i>Lönsamhet och återbetalning.....</i>	<i>16</i>
<i>Analys.....</i>	<i>17</i>
ANALYS, JÄMFÖRELSE I ÅTERBETALNINGSTID FÖR SAMHÄLLET OCH SAMHÄLLETS OLIKA AKTÖRER MELLAN ÅREN 2016 – 2019.....	17
<i>Jämförelse med medelvärden i metastudie.....</i>	<i>18</i>
<i>Framtidsprognos.....</i>	<i>19</i>
DEL 2: UTVÄRDERING MED HJÄLP AV SCB-DATA	19
<i>Projekt IBIS.....</i>	<i>19</i>
<i>Projekt SSI.....</i>	<i>22</i>

DEL 3; UTVÄRDERING AV STRUKTURPÅVERKANDE INSATSER.....	24
<i>Vad krävs för att strukturåtgärderna ska bli lönsamma?</i>	24
EKONOMISK SAMMANFATTNING.....	26
PROJEKT UPPFÖLJDA MED HJÄLP AV SUS-DATA, 2016 - 2019	26
<i>Samhället</i>	26
<i>Kommunen</i>	26
<i>Regionen</i>	26
<i>Staten</i>	26
ESF FINANSIERADE PROJEKT UPPFÖLJDA MED HJÄLP AV SCB-DATA.....	27
REKOMMENDATIONER.....	29

Inledning

Bakgrund och uppdrag

I uppdraget med att utvärdera RAR Sörmlands verksamhet och genomförda projekt och insatser ingår även att göra en samhällsekonomisk analys av de insatser som förbundet har finansierat.

För att kunna göra en samhällsekonomisk utvärdering av en insats behövs grundläggande data kring hur livssituationen för deltagarna i insatsen har förändrats. Denna grundläggande data behöver beskriva ett antal ekonomiska parametrar och hur dessa har förändrats för individen/deltagaren på grund av deltagandet i insatsen. De ekonomiska parametrarna kan delas upp i två olika kategorier; försörjning och resursförbrukning.

Som underlag för att beskriva de insatser som har genomförts av RAR Sörmland finns två primära datakällor; SUS-data för individer som deltagit i RAR-finansierade projekt och SCB-data för individer som deltagit i ESF-finansierade projekt. Båda datakällorna lämpar sig väl som underlag för samhällsekonomiska beräkningar och analyser. Dock beskriver dessa datakällor till största delen förändringar i försörjningssituationen och till mindre del förändringar i resursförbrukning.

Den absolut viktigaste kategorin är data som beskriver försörjningssituationen. Anledningen är att i genomsnitt består den totala samhällsekonomiska potentialen för en person i utanförskap till 5/6 av att individen försörjer sig via bidrag eller ersättningar istället för att arbeta och enbart till 1/6 består den av resursförbrukning. Det är därför utvärderarnas bedömning att med hjälp av grundläggande data från SUS och SCB kan vi på ett tillräckligt bra sätt beskriva de värden som RAR Sörmland skapar med sina tilldelade resurser och de insatser som genomförs.

Metod

För att genomföra den samhällsekonomiska utvärderingen använder vi oss av Payoffs modell, Nyttosam. Nyttosam bygger på grundläggande nationalekonomisk teori om cost/benefit-analyser samt de lagar och regler som gäller för vårt skattesystem, socialförsäkringssystem och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Därutöver använder vi oss av standardkostnader för ett mycket stort antal olika insatser inom vårt välfärdssystem. Dessa standardkostnader är hämtade bland annat från SCB, SKR, Kolada-databasen samt årsredovisningar från Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Avgränsningar

Inom ramen för den samhällsekonomiska utvärderingen använder vi oss av tillgängliga data från SUS och SCB-data från ESF-finansierade projekt. Någon ytterligare datainsamling ingår inte i detta uppdrag. Det betyder att insatser som eventuellt inte registreras i SUS eller inte heller registreras som SCB-data ingår inte i analysen.

Samhällsekonomisk utvärdering

Utvärderade verksamheter

Den samhällsekonomiska utvärderingen fokuserar i sin helhet på att beskriva värdet av den nytta om RAR Sörmland skapar på en aggregerad nivå för de målgrupper som RAR:s insatser ska stödja mot arbete och studier. Det ingår inte i uppdraget att beräkna och beskriva värdet av den samhällsekonomiska nyttan på insats- eller projektnivå. Däremot kommer vi att använda kunskap om genomförda insatser och projekt för att analysera och beskriva orsaker till resultaten.

RAR Sörmland bedriver en stor del av sin verksamhet genom att genomföra strukturpåverkande insatser. För dessa insatser finns ingen grundläggande data för vilka resultat som har skapats i form av effektiva insatser och i vilken omfattning detta har lett till att fler individer från de aktuella målgrupperna i ökad omfattning kommer i arbete eller studier. Det finns därför ingen möjlighet att göra några konkreta beräkningar för dessa insatser. Däremot går det att beräkna vilka effekter som måste skapas på sikt för att dessa insatser ska vara lönsamma, vi återkommer till detta längre fram i rapporten.

Utvärdering per år med SUS-data

Utifrån SUS-data kan vi utläsa hur deltagarna i RAR:s insatser har försörjt sig och i vilken omfattning dom arbetar alternativt studerar efter genomförd insats. Vi kan via SUS-data även se, vilket är av stor vikt, i vilken omfattning deltagarna har gjort stegförflyttningar mot arbete och studier. Nedan i denna rapport redovisar vi beräkningar och analyserar resultaten årsvis på en övergripande nivå.

Utvärdering av ESF-projekt

För de ESF-finansierade projekt och insatser som RAR Sörmland har bedrivit finns inte någon registrerad SUS-data. För dessa deltagare finns istället den grundläggande SCB-data som alla ESF-finansierade projekt är skyldiga att redovisa. Även SCB-datan visar på hur deltagarna har försörjt sig och i vilken omfattning de har gjort stegförflyttningar mot arbete och studier efter avslutad insats. För de ESF-finansierade projekten redovisar vi resultaten i denna rapport uppdelat på respektive projekt.

Modell för samhällsekonomisk utvärdering

Nedan beskriver vi de samhällsekonomiska begrepp som används i den följande utvärderingen.

Potential

Med *potential* avses de outnyttjade intäkter och de kostnader som finns för deltagarna i ett projekt eller insats. I takt med att deltagarna ökar sin tjänstgöringsgrad och minskar sina behov av stöd från samhällets olika aktörer frigörs en del av den ursprungliga, tillgängliga potentialen vilket innebär att samhällets kostnader för deras utanförskap

minskar. Om alla deltagarna i ett projekt kommer i heltidsarbete utan subventioner och ingen av deltagarna har kvar något behov av stödresurser har all potential frigjorts. Det innebär att minskad potential ska tolkas som att insatsen har gått i positiv riktning. Potential kan med ett annat begrepp även beskrivas som deltagarnas totala *utanförskapskostnad*.

Intäkter

De *intäkter* som beskrivs består dels av värdet av den ökade produktionen som individerna åstadkommer genom att projektet stödjer deltagarna till arbete, dels av värdet av den minskade resursförbrukning som är ett resultat av att deltagarna mår bättre och får ett minskat behov av vård, insatser och handläggning av olika stöd och ersättningsar. Intäkterna är årligen återkommande. Utvecklas deltagarna ytterligare i framtiden kommer intäkterna att öka och försämras deltagarna kommer de framtida intäkterna att minska.

Insatskostnader

Med insatskostnad avses de reala resurser som läggs på att driva och genomföra ett projekt/insats. ALL resursförbrukning ingår, även de resurser som är "gratis" för projektägarna. När lönsamheten sedan ska beräknas, se nedan, är det viktigt att fördelningen av hur projektet är finansierat tydliggörs. Projekt som är finansierade av Samordningsförbund har normalt en jämn fördelning mellan kommun, region, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen med 25 procent vardera.

Lönsamhet och återbetalningstid

Lönsamhet beskriver värdet som finns kvar efter att kostnaderna för projektet har räknats bort, dvs. intäkter minus kostnader. Eftersom intäkterna är årligen återkommande medan projektkostnaden är en engångspost kan lönsamheten på kort sikt vara låg eller negativ, medan den på sikt kan skapa betydande värden i samhället. Ett alternativt sätt att beräkna lönsamheten är att "skriva av" projektkostnaden under de antal år som insatsen bedöms ha effekt på deltagarnas beteende, dvs att betrakta insatsen som en social investering.

Återbetalningstid är den tid som det tar för samhället (eller någon av dess aktörer) att få tillbaka de resurser som har satsats i projektet, dvs. den tid det tar för att skapa intäkter som precis överstiger den totala projektkostnaden. Återbetalningstid är ett bra effektivitetsmått, då det är jämförbart mellan alla typer av projekt och insatser.

Samhällsekonomisk analys

Den samhällsekonomiska analysen består av två delar baserade på hur uppföljningen av projektens resultat har skett. Del 1 utgörs av RARs egna projekt (deltagare) som avslutats mellan 2016 och 2019 och som har följts upp med hjälp av SUS-data. Dessa projekt har genomförts med tilldelade Finsam-medel. Del 2 utgörs av ESF-projekt som följt upp med stöd av SCB-data. Dessa projekt har genomförts med hjälp av beviljade ESF-medel.

Del 1: Utvärdering med hjälp av SUS-data

Nedan redovisar vi värdet av den samhällsekonomiska nytta som SUS-registrerade deltagare har skapat genom att klara av göra stegförflyttningar mot arbete och studier med hjälp av den insatser som RAR Sörmland har finansierat med tilldelade medel enligt lagen som finansiell samordning av rehabiliterande insatser.

2014-2015

För åren 2014 – 2015 finns ingen registrerad SUS-data för deltagare i RAR:s insatser. Det är därför inte möjligt att göra några samhällsekonomiska beräkningar för dessa år.

2016

Under 2016 registrerades 42 av RAR Sörmlands deltagare i SUS.

Intäkter

Under 2016 har insatserna som bedrivits av RAR Sörmland med tilldelade medel och registrerats i SUS stöttat 42 deltagare i deras utveckling mot arbete och studier. I tabell 1 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter som genererats på kort sikt (ett år) och förväntas generera på medellång sikt (fem år) om individen bibehåller sin status under totalt fem år. Intäkterna är redovisade för samhället som helhet, samt är uppdelade på kommun, region och staten.

Tabell 1. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället och för den offentliga sektorn. Baserat på deltagare som är registrerade som avslutade i SUS under 2016.

År 2016	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	1 540 000 kr	37 000 kr	7 698 000 kr
Kommunen	919 000 kr	22 000 kr	4 595 000 kr
Regionen	104 000 kr	2 000 kr	521 000 kr
Staten totalt	140 000 kr	3 000 kr	701 000 kr

Som framgår är intäkten per deltagare 37 000 kr för samhället. Intäkten är till stor del beroende på att några deltagare kommit in i arbete. En annan intäkt för samhället är

att handläggningen av olika bidrag och ersättningar har minskat och därmed frigjort resurser. Kommunens intäkt är kopplad till minskat försörjningsstöd inklusive minskad handläggning och ökade skatteintäkter. Även regionen har ökade skatteintäkter tack vare att deltagare kommit i arbete. Statens intäkter utgörs av olika former av skatteintäkter, sociala avgifter och indirekt skatt plus att Försäkringskassans kostnader minskat, se tabell 2.

Tabell 2. Intäkter på kort och medellång sikt för offentliga sektorns olika aktörer, deltagarna och försäkringssektorn, 2016.

År 2016	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-850 000 kr	-20 000 kr	-4 251 000 kr
Försäkringskassan	304 000 kr	7 000 kr	1 521 000 kr
Övrig stat	686 000 kr	16 000 kr	3 431 000 kr
Individerna/hushållen	317 000 kr	8 000 kr	1 583 000 kr

Av tabell 2 framgår att Arbetsförmedlingen har ökade kostnader på grund av att vissa anställningar är lönesubventionerade samt att aktivitetsstödet har ökat i efterläget, vilket ska ses som ett tecken på att deltagarna har rört sig mot arbetsmarknaden. Att Arbetsförmedlingen i detta läget får ökade kostnader är en helt normal utveckling, då Arbetsförmedlingen är en slags ”motor” i arbetet att få in personer i arbetslivet. I takt med att deltagarna i framtiden blir mer självständiga kan subventionerna förhoppningsvis minska, vilket leder till minskade kostnader för Arbetsförmedlingen.

Försäkringskassan har minskade kostnader för sjukpenning och sjukersättning samt en marginell ökning i aktivitetsersättning. Deltagarnas disponibla inkomst har ökat med 8 000 kr per i genomsnitt genom att de har förflyttats sig mot arbetsmarknaden och att den lön som de erhåller överstiger de bidrag och ersättningar som de tidigare uppbar. Under 2016 är det ingen av de SUS-registrerade deltagarna som har gått till studier.

Insatskostnader

Med utgångspunkt från tillgängliga data i detta uppdrag har det inte varit möjligt att identifiera hur stora kostnader som RAR har haft för att genomföra insatserna för de deltagare som är SUS-registrerade under 2016. I samråd med uppdragsgivaren använder vi därför den genomsnittliga insatskostnaden för insatser inom samordningsförbund, vilken Payoff har identifierat i en metastudie omfattande 58 samhällsekonomiska utvärderingar av insatser som finansierats via olika samordningsförbund runt om i landet. Den samhällsekonomiska insatskostnaden, vilken används i följande beräkningar, är 80 000 kr per deltagare. Kostnaden fördelar sig lika mellan förbundets parter/sektorer; kommun, region, Försäkringskassa, och Arbetsförmedlingen, dvs 25 procent var.

Lönsamhet och återbetalningstid

De insatser som RAR har genomfört under 2016 och som är registrerade i SUS har lett till att flera deltagare har gjort stegförflyttningar mot arbetsmarknaden, vilket i sin tur har resulterat i samhällsekonomiska intäkter. Vi jämför nu intäkterna med

insatskostnaderna för att beräkna och analysera insatsernas lönsamhet och återbetalningstid. I tabell 3 nedan redovisas en sammanställning över insatsens lönsamhet för samhället som helhet och för aktörerna, dvs insatsens intäkter minus insatskostnaden. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt (ett år) som ett medellångt (fem år) perspektiv. Dessutom redovisas återbetalningstiden, vilken anger efter hur lång tid som insatskostnaden är återbetald i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Tabell 3. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt återbetalningstid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället, 2016.

År 2016	Kort sikt, 1 år	Medellång sikt, 5 år	Per deltagare, kort sikt	Payoff-tid, mån	Per deltagare, medellång sikt
Samhället	-1 803 000 kr	4 355 000 kr	-43 000 kr	27	104 000 kr
Kommunen	247 000 kr	3 923 000 kr	6 000 kr	9	93 000 kr
Regionen	-568 000 kr	-151 000 kr	-14 000 kr	78	-4 000 kr
Staten totalt	-1 858 000 kr	-1 298 000 kr	-44 000 kr	172	-31 000 kr
Varav Af	-1 522 000 kr	-4 923 000 kr	-36 000 kr	---	-117 000 kr
Varav Fk	-368 000 kr	849 000 kr	-9 000 kr	27	20 000 kr

För samhället som helhet är lönsamheten negativ på kort sikt, ett år. Det betyder att intäkterna under första året understiger insatskostnaden. Men eftersom insatskostnaden är en engångspost och intäkterna är årligen återkommande är lönsamheten positiv med 4,4 mkr på medellång sikt, fem år. Det motsvarar en lönsamhet på 104 000 kr per deltagare efter fem år. Återbetalningstiden för samhället är drygt två år, 27 månader. Kommunen är den aktör som har den kortaste återbetalningstiden mycket beroende på minskade kostnader för försörjningsstöd i kombination med ökade skatteintäkter. Statens långa återbetalningstid är starkt kopplat till de ökade kostnaderna för Arbetsförmedlingen. Försäkringskassans återbetalningstid är lika lång som samhällets, dvs 27 månader.

Analys

År 2016 var kommunen den stora vinnaren baserat på de projektdeltagare som avslutade sina respektive projekt under det året. Anledningen till detta var en kombination av att flera deltagare kommit i arbete och att utbetalningen av försörjningsstödet minskade relativt kraftigt. Om projekten hade behandlats som sociala investeringar och om insatskostnaden hade "skrivits av" på tre år hade lönsamheten i kronor varit positiv för samhället redan första året, 426 000 kr totalt, motsvarande ca 10 000 kr per deltagare. Återbetalningstiden påverkas givetvis inte av detta, den är fortfarande 27 månader.

Payoff har under många år jobbat med utvärdering av insatser som genomförts av olika samordningsförbund runt om i landet. Av dessa har 58 st utvärderingar sammanställts i en metastudie, se NNS rapportserie 2015:1. I den studien är den genomsnittliga intäkten för insatserna 82 000 kr per deltagare och år. Den genomsnittliga

insatskostnaden är 80 000 kr per individ, vilken ger en återbetalningstid på tolv månader.

I förhållande till den genomsnittliga återbetalningstiden för insatser som samordningsförbund genomför har de insatser som RAR Sörmland genomfört under 2016 skapat en relativt låg intäkt, 37 000 kr per år och individ, jämfört med 82 000 kr per individ och år. Eftersom kostnaden för att genomföra insatser inom RAR är 80 000 kr blir den totala återbetalningstiden 27 månader, jämfört med 12 för genomsnittet i Payoffs metastudie.

Med de underlag som vi har haft till förfogande i denna utvärdering är det inte möjligt att i detalj svara på hur respektive insats har bidragit till resultatet. Men vi kan generellt säga att anledningen till den relativt låga intäkten i förhållande till insatskostnaden är att merparten av insatserna inte syftar till att stödja deltagare till nå hela vägen till arbete och egenförsörjning. Insatserna under 2016 syftar istället till att stärka deltagarna för att de i nästa steg ska klara av att gå vidare i sin utveckling mot egenförsörjning. Huruvida detta har skett har inte varit möjligt att verifiera i denna utvärdering. Anledningen är att det inte finns någon uppföljning av de aktuella individerna för att se hur de utvecklas efter att de deltagit i insatsen hos RAR. Därigenom går det inte heller att svara på om deltagarna i RAR-insatserna har gått vidare till något "nästa steg" i sin utvecklings-/rehabiliteringsprocess.

2017

Under 2017 registrerades 140 av RAR Sörmlands deltagare i SUS.

Intäkter

Under 2017 har insatserna som bedrivits av RAR Sörmland med tilldelade medel stöttat 140 deltagare i deras utveckling mot arbete och studier. I tabell 4 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter som genererats på kort sikt (ett år) och förväntas generera på medellång sikt (fem år) om individen bibehåller sin status under totalt fem år. Intäkterna är redovisade för samhället som helhet, samt är uppdelade på kommun, region och staten.

Tabell 4. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället och för den offentliga sektorn. Baserat på deltagare som är registrerade som avslutade i SUS under 2017.

År 2017	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	4 267 000 kr	30 000 kr	21 333 000 kr
Kommunen	939 000 kr	7 000 kr	4 694 000 kr
Regionen	72 000 kr	1 000 kr	359 000 kr
Staten totalt	3 152 000 kr	23 000 kr	15 759 000 kr

Som framgår är intäkten per deltagare 30 000 kr för samhället vilket huvudsakligen är kopplat till att ett antal deltagare kommit in i arbete. Intäkten är lägre per deltagare år 2017 jämfört med 2016, vilket indikerar att deltagarna i mindre omfattning har gjort stegförflyttningar mot arbete och studier. Kommunens intäkt är kopplad till minskat försörjningsstöd och till ökade skatteintäkter. Året innan, 2016, minskade kommunens

utbetalningar av försörjningsstöd mer än under 2017. Regionen har ökade skatteintäkter tack vare att några deltagare kommit i arbete. Statens intäkter utgörs av minskade kostnader för Försäkringskassan i kombination av olika former av skatteintäkter.

Tabell 5. Intäkter på kort och medellång sikt för offentliga sektorns olika aktörer och deltagarna, 2017.

År 2017	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-1 126 000 kr	-8 000 kr	-5 629 000 kr
Försäkringskassan	2 436 000 kr	17 000 kr	12 178 000 kr
Övrig stat	1 842 000 kr	13 000 kr	9 210 000 kr
Individerna/hushållen	-72 000 kr	-1 000 kr	-360 000 kr

Av tabell 5 ovan framgår att Arbetsförmedlingen har ökade kostnader beroende på att flera av deltagarnas anställningar är lönesubventionerade. Att Arbetsförmedlingen i detta läge får ökade kostnader är en helt normal utveckling, då det ingår i Arbetsförmedlingens uppdrag att skapa möjligheter för dessa personer att ta steget ut på arbetsmarknaden. Försäkringskassans kostnader för sjukpenning har minskat. Däremot är kostnaden för sjukersättning och aktivitetsersättning oförändrade. Deltagarnas disponibla inkomst har minskat marginellt trots att vissa deltagare kommit in i arbete. Anledningen till detta är att vissa deltagare har förlorat sina bidrag/ersättningar vilket inte kompenseras fullt ut av de deltagare som erhållit arbete. Under 2017 är det även sex deltagare som har gått vidare till studier, vilket i normalfallet sänker deras disponibla inkomst, eftersom det bara är studiestödets bidragsdel som bidrar till den disponibla inkomsten. Lånedelen ska ju förr eller senare betalas tillbaka.

Insatskostnader

Med utgångspunkt från tillgängliga data i detta uppdrag har det inte varit möjligt att identifiera hur stora kostnader som RAR har haft för att genomföra insatserna för de deltagare som är SUS-registrerade under 2017. I samråd med uppdragsgivaren använder vi därför den genomsnittliga insatskostnaden för insatser inom samordningsförbundet, vilken Payoff har identifierat i en metastudie omfattande 58 samhällsekonomiska utvärderingar av insatser som finansierats via olika samordningsförbund runt om i landet. Den samhällsekonomiska insatskostnaden, vilken används i följande beräkningar, är 80 000 kr per deltagare. Kostnaden fördelar sig lika mellan förbundets parter/sektorer; kommun, region, Försäkringskassa, och Arbetsförmedlingen, dvs 25 procent var.

Lönsamhet och återbetalningstid

De insatser som RAR har genomfört under 2017 och som är registrerade i SUS har lett till att flera deltagare har gjort stegförflyttningar mot arbetsmarknaden, vilket i sin tur har resulterat i samhällsekonomiska intäkter. Vi jämför nu intäkterna med insatskostnaderna för att beräkna och analysera insatsernas lönsamhet och återbetalningstid. I tabell 6 nedan redovisas en sammanställning över insatsens lönsamhet för samhället som helhet och för aktörerna, dvs insatsens intäkter minus insatskostnaden. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt (ett år) som ett medellångt (fem år) perspektiv.

Dessutom redovisas återbetalningstiden, vilken anger efter hur lång tid som insatskostnaden är återbetald i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Tabell 6. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt återbetalningstid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället, 2017.

År 2017	Kort sikt	Medellång sikt	Per deltagare, kort sikt	Payoff-tid, mån	Per deltagare, medellång sikt
Samhället	-6 875 000 kr	10 192 000 kr	-49 000 kr	32	73 000 kr
Kommunen	-1 301 000 kr	2 454 000 kr	-9 000 kr	29	18 000 kr
Regionen	-2 168 000 kr	-1 881 000 kr	-15 000 kr	374	-13 000 kr
Staten totalt	-3 510 000 kr	9 097 000 kr	-25 000 kr	26	65 000 kr
Varav Af	-3 366 000 kr	-7 869 000 kr	-24 000 kr	---	-56 000 kr
Varav Fk	196 000 kr	9 938 000 kr	1 000 kr	12	71 000 kr

För samhället som helhet är lönsamheten negativ på kort sikt, ett år. Det betyder att intäkterna under första året understiger insatskostnaden. Men eftersom insatskostnaden är en engångspost och intäkterna är årligen återkommande är lönsamheten positiv med 10,2 mkr på medellång sikt, fem år. Det motsvarar en lönsamhet på 73 000 kr per deltagare efter fem år. Återbetalningstiden för samhället är knappt tre år, 32 månader, vilket är längre än år 2016. Försäkringskassan är den aktör som har den kortaste återbetalningstiden, 12 månader, beroende på minskade utbetalningar av olika ersättningar, främst sjukpenning. Detta påverkar även statens totala lönsamhet positivt. Kommunen har en återbetalningstid på 29 månader vilket signalerar negativ lönsamhet på kort sikt men positiv lönsamhet på medellång sikt med 18 000 kr per deltagare eller totalt 2,5 mkr.

Analys

Jämfört med utfallet för 2016 är lönsamheten för samhället, uttryckt i återbetalningstid, något längre under år 2017. För kommunen är lönsamheten 2017 betydligt sämre än året innan. Återbetalningstiden har ökat från nio till 29 månader, vilket framför allt beror på att försörjningsstödet inte minskat lika mycket under 2017. Även regionens lönsamhet har minskat 2017 jämfört med 2016. Däremot har Försäkringskassans, och därmed även statens, lönsamhet förbättrats tydligt mellan de båda åren. Till allra största delen beror det på att Försäkringskassans utbetalningar av sjukpenning har varit lägre under 2017. Totalt är andelen som går till arbete mindre 2017 jämfört med 2016. Av dessa är det samtidigt färre anställningar med lönesubvention under 2017, vilket innebär att Arbetsförmedlingens lönsamhet har förbättrats per deltagare från -36 000 kr 2016 till -24 000 kr året därpå.

Generellt har effektiviteten för de insatser som RAR Sörmland genomförde 2017 minskat jämfört med 2016. Anledningen är att en mindre andel av deltagarna har kommit i arbete och egenförsörjning under 2017 jämfört med 2016.

2018

Under 2018 registrerades 263 av RAR Sörmlands deltagare i SUS.

Intäkter

Under 2018 har insatserna som bedrivits av RAR Sörmland med tilldelade medel stöttat 263 deltagare i deras utveckling mot arbete och studier. I tabell 7 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter som genererats på kort sikt (ett år) och förväntas generera på medellång sikt (fem år) om individen bibehåller sin status under totalt fem år. Intäkterna är redovisade för samhället som helhet, samt är uppdelade på kommun, region och staten.

Tabell 7. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället och för den offentliga sektorn. Baserat på deltagare som är registrerade som avslutade i SUS under 2018.

År 2018	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	5 232 000 kr	20 000 kr	26 161 000 kr
Kommunen	1 488 000 kr	6 000 kr	7 439 000 kr
Regionen	326 000 kr	1 000 kr	1 632 000 kr
Staten totalt	1 121 000 kr	4 000 kr	5 606 000 kr

Intäkten per deltagare är 20 000 kr för samhället under år 2018. Detta beror på att några av deltagarna kommit in i arbete, dock är andelen lägre under 2018 jämfört med 2016 och 2017. Kommunens intäkt är kopplad till något minskat försörjningsstöd plus ökade skatteintäkter. Även regionen har ökade skatteintäkter. Genom att relativt få deltagare kommit i arbete är skatteintäkterna tämligen små både för kommunen och regionen. Detta påverkar även staten som därmed också har lägre skatteintäkter jämfört med tidigare år.

Tabell 8. Intäkter på kort och medellång sikt för offentliga sektorns olika aktörer och deltagarna, 2018.

År 2018	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	-310 000 kr	-1 000 kr	-1 550 000 kr
Försäkringskassan	-834 000 kr	-3 000 kr	-4 170 000 kr
Övrig stat	2 265 000 kr	9 000 kr	11 327 000 kr
Individerna/hushållen	2 087 000 kr	8 000 kr	10 436 000 kr

Tabell 8 visar att Arbetsförmedlingen under året har betydligt lägre kostnader än tidigare år. Det beror på att få deltagare kommit i arbete med lönesubventioner. Dessutom har kostnaderna för a-kassa minskat något. Försäkringskassans ökade kostnader beror på något ökade utbetalningar av sjukpenning jämfört med föreläget. Deltagarnas disponibla inkomst har ökat med 8 000 kr per i genomsnitt. Förklaringen till detta är att några av deltagarna har fått arbete med löner som är högre än tidigare bidrag och ersättningar samtidigt som utbetalningen av sjukpenning bara minskat marginellt. Under 2018 är det även fem deltagare som har gått vidare till studier, vilket i normalfallet sänker deras disponibla inkomst, eftersom det bara är studiestödets bidragsdel

som bidrar till den disponibla inkomsten. Lånedelen ska ju förr eller senare betalas tillbaka.

Insatskostnader

Med utgångspunkt från tillgängliga data i detta uppdrag har det inte varit möjligt att identifiera hur stora kostnader som RAR har haft för att genomföra insatserna för de deltagare som är SUS-registrerade under 2018. I samråd med uppdragsgivaren använder vi därför den genomsnittliga insatskostnaden för insatser inom samordningsförbundet, vilken Payoff har identifierat i en metastudie omfattande 58 samhällsekonomiska utvärderingar av insatser som finansierats via olika samordningsförbund i landet. Den samhällsekonomiska insatskostnaden, vilken används i följande beräkningar, är 80 000 kr per deltagare. Kostnaden fördelar sig lika mellan förbundets parter/sektorer; kommun, region, Försäkringskassa, och Arbetsförmedlingen, dvs 25 procent var.

Lönsamhet och återbetalningstid

De insatser som RAR har genomfört under 2018 och som är registrerade i SUS har lett till att några deltagare har gjort stegförflyttningar mot arbetsmarknaden, vilket i sin tur har resulterat i samhällsekonomiska intäkter. Vi jämför nu intäkterna med insatskostnaderna för att beräkna och analysera insatsernas lönsamhet och återbetalningstid. I tabell 9 nedan redovisas en sammanställning över insatsens lönsamhet för samhället som helhet och för aktörerna, dvs insatsens intäkter minus insatskostnaden. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt som ett medellångt perspektiv. Dessutom redovisas återbetalningstiden, vilken anger efter hur lång tid som insatskostnaden är återbetald i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Tabell 9. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt återbetalningstid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället, 2018.

År 2018	Kort sikt	Medellång sikt	Per deltagare, kort sikt	Payoff-tid, mån	Per deltagare, medellång sikt
Samhället	-15 698 000 kr	5 231 000 kr	-60 000 kr	49	20 000 kr
Kommunen	-2 720 000 kr	3 231 000 kr	-10 000 kr	34	12 000 kr
Regionen	-3 882 000 kr	-2 576 000 kr	-15 000 kr	155	-10 000 kr
Staten totalt	-11 393 000 kr	-6 908 000 kr	-43 000 kr	134	-26 000 kr
Af	-4 518 000 kr	-5 758 000 kr	-17 000 kr	---	-22 000 kr
FK	-5 042 000 kr	-8 378 000 kr	-19 000 kr	---	-32 000 kr

För samhället som helhet är lönsamheten negativ på kort sikt, ett år. Det betyder att intäkterna under första året understiger insatskostnaden. Men eftersom insatskostnaden är en engångspost och intäkterna är årligen återkommande är lönsamheten positiv med 5,2 mkr på medellång sikt, fem år. Det motsvarar en lönsamhet på 20 000 kr per deltagare efter fem år. Återbetalningstiden för samhället är drygt fyra år, 49 månader, vilket är längre än både 2016 och 2017. Kommunen har den kortaste återbetalningstiden med 34 månader, medan både Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan

uppvisar en negativ återbetalningstid, innebärande att inga intäkter har skapats för dessa aktörer. Både för regionen och staten totalt är lönsamheten negativ både på kort och medellångsikt. Återbetalningstiden är 155, respektive 134 månader, vilket motsvarar att lönsamhet inte kommer uppnås inom tio år.

Analys

Jämfört med de båda föregående åren, 2016 och 2017, är lönsamheten uttryckt i återbetalningstid längre för såväl samhället som helhet som för kommunen år 2018. Det betyder att effektiviteten för RARs insatser har sjunkit ytterligare under 2018. För regionen är lönsamheten högre än för året innan men lägre jämfört med 2016. Statens lönsamhet minskade under året jämfört med året innan men den var ännu lägre år 2016. Försäkringskassan har haft god lönsamhet både 2016 och 2017. Men under 2018 skapas inga intäkter för Försäkringskassan och därför blir lönsamheten negativ både på kort och lång sikt. Det skapas inte heller några intäkter för Arbetsförmedlingen.

2019

Under 2019 registrerades 66 av RAR Sörmlands deltagare i SUS.

Intäkter

Under 2019 har insatserna som bedrivits av RAR Sörmland med tilldelade medel stöttat 66 deltagare i deras utveckling mot arbete och studier. I tabell 10 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter som genererats på kort sikt (ett år) och förväntas generera på medellång sikt (fem år) om individen bibehåller sin status under totalt fem år. Intäkterna är redovisade för samhället som helhet, samt är uppdelade på kommun, region och staten.

Tabell 10. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället och för den offentliga sektorn. Baserat på deltagare som är registrerade som avslutade i SUS under 2019.

År 2019	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Samhället	2 642 000 kr	40 000 kr	13 210 000 kr
Kommunen	291 000 kr	4 000 kr	1 455 000 kr
Regionen	66 000 kr	1 000 kr	332 000 kr
Staten totalt	1 789 000 kr	27 000 kr	8 946 000 kr

Intäkten per deltagare är 40 000 kr för samhället under 2019. Det beror till stor del på att ett antal deltagare kommit in i arbete, de flesta utan lönesubvention. Kommunens intäkt är kopplad till något minskat försörjningsstöd och till ökade skatteintäkter. Regionen har ökade skatteintäkter på grund av arbete. Statens intäkter utgörs av olika former av skatteintäkter i kombination med minskade kostnader för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Tabell 11. Intäkter på kort och medellång sikt för offentliga sektorns olika aktörer och deltagarna, 2019.

	Totalt, kort sikt (1år)	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt (5 år)
Arbetsförmedlingen	384 000 kr	6 000 kr	1 920 000 kr
Försäkringskassan	441 000 kr	7 000 kr	2 207 000 kr
Övrig stat	964 000 kr	15 000 kr	4 819 000 kr
Individerna/hushållen	413 000 kr	6 000 kr	2 064 000 kr

Av tabellerna 10 och 11 framgår att alla aktörer har positiva intäkter under 2019. Det gäller även Arbetsförmedlingen, vilket är ovanligt eftersom kostnaden för lönesubventioner brukar vara högre i efterläget än kostnadsreduceringarna i övriga poster, exempelvis aktivitetsstöd. Försäkringskassan har minskade kostnader för sjukpenning och sjukersättning. Deltagarnas disponibla inkomst har ökat med 6 000 kr per deltagare i genomsnitt. Den huvudsakliga förklaringen till detta är att flera av deltagarna har gått från bidrag och ersättning till arbete med eller utan subvention. Under 2019 är det även fyra deltagare som har gått vidare till studier, vilket i normalfallet sänker deras disponibla inkomst, eftersom det bara är studiestödets bidragsdel som bidrar till den disponibla inkomsten. Lånedelen ska ju förr eller senare betalas tillbaka.

Insatskostnader

Med utgångspunkt från tillgängliga data i detta uppdrag har det inte varit möjligt att identifiera hur stora kostnader som RAR har haft för att genomföra insatserna för de deltagare som är SUS-registrerade under 2019. I samråd med uppdragsgivaren använder vi därför den genomsnittliga insatskostnaden för insatser inom samordningsförbundet, vilken Payoff har identifierat i en metastudie omfattande 58 samhällsekonomiska utvärderingar av insatser som finansierats via olika samordningsförbund i landet. Den samhällsekonomiska insatskostnaden, vilken används i följande beräkningar, är 80 000 kr per deltagare. Kostnaden fördelar sig lika mellan förbundets parter/sektorer; kommun, region, Försäkringskassa, och Arbetsförmedlingen, dvs 25 procent var.

Lönsamhet och återbetalning

De insatser som RAR har genomfört under 2019 och som är registrerade i SUS har lett till att några deltagare har gjort stegförflyttningar mot arbetsmarknaden, vilket i sin tur har resulterat i samhällsekonomiska intäkter. Vi jämför nu intäkterna med insatskostnaderna för att beräkna och analysera insatsernas lönsamhet och återbetalningstid. I tabell 12 nedan redovisas en sammanställning över insatsens lönsamhet för samhället som helhet och för aktörerna, dvs insatsens intäkter minus insatskostnaden. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt som ett medellångt perspektiv. Dessutom redovisas återbetalningstiden, vilken anger efter hur lång tid som insatskostnaden är återbetald i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Tabell 12. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt återbetalningstid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället, 2019.

År 2019	Kort sikt	Medellång sikt	Per deltagare, kort sikt	Payoff-tid, mån	Per deltagare, medellång sikt
Samhället	-2 611 000 kr	7 957 000 kr	-40 000 kr	24	121 000 kr
Kommunen	-765 000 kr	399 000 kr	-12 000 kr	44	6 000 kr
Regionen	-990 000 kr	-724 000 kr	-15 000 kr	192	-11 000 kr
Staten totalt	-1 351 000 kr	5 805 000 kr	-20 000 kr	22	88 000 kr
Af	-672 000 kr	864 000 kr	-10 000 kr	33	13 000 kr
FK	-615 000 kr	1 151 000 kr	-9 000 kr	29	17 000 kr

För samhället som helhet är lönsamheten negativ på kort sikt, ett år. Det betyder att intäkterna under första året understiger insatskostnaden. Men eftersom insatskostnaden är en engångspost och intäkterna är årligen återkommande är lönsamheten positiv med cirka 8 mkr på medellång sikt, fem år. Det motsvarar en lönsamhet på 121 000 kr per deltagare, vilket är en ökning jämfört med tidigare år. Återbetalningstiden för samhället är två år, 24 månader, vilket är den lägsta återbetalningstiden under den utvärderade tidsperioden. Å andra sidan bygger kalkylerna för 2019 på att mycket litet antal deltagare. Såväl Arbetsförmedlingen som Försäkringskassan och staten totalt har en återbetalningstid kortare än tre år, medan kommunens återbetalningstid är nästan fyra år. Regionen har den längsta återbetalningstiden.

Analys

Jämfört med de tidigare utvärderade åren har lönsamheten förbättrats. Det är dock ett observandum att RAR Sörmland under 2019 har registrerat ett mycket litet antal deltagare, vilka har registrerats i SUS. Underlaget för beräkningar och analyser är därför begränsat.

Förutom samhället som helhet är det staten som är den stora vinnaren av de insatser som RAR Sörmland har bedrivit under 2019. Staten har den kortaste återbetalningstiden och den högsta lönsamheten. Både Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan uppvisar en positiv lönsamhet på fem års sikt.

Analys, jämförelse i återbetalningstid för samhället och samhällets olika aktörer mellan åren 2016 – 2019

Vi avslutar avsnittet som bygger på SUS-data mellan åren 2016 och 2019 med att redovisa hur återbetalningstiden ser ut för samhället och dess aktörer för de olika åren. Återbetalningstiden som lönsamhetsmått är ett nyckeltal som är helt jämförbart från år till år. Återbetalningstiden är också helt oberoende av hur många individer som deltagit i insatser/projekt respektive år.

Tabell 13. Återbetalningstid i månader för samhället som helhet och dess olika aktörer, åren 2016 – 2019.

	2016	2017	2018	2019	Medelvärde
Samhället	27	32	49	24	33
Kommunen	9	29	34	44	29
Regionen	78	374	155	192	200
Staten totalt	172	26	134	22	89
Af	---	---	---	33	
FK	27	12	---	29	

För samhället som helhet varierar återbetalningstiden mellan 24 och 49 månader, dvs mellan två år och drygt fyra år med ett medelvärde på 33 månader. Samhällets återbetalningstid styrs till allra största delen av hur många deltagare som med hjälp av RAR Sörmlands insatser kan lämna bidragsberoende och komma i arbete. Är anställningen dessutom osubventionerad så förbättras återbetalningstiden ytterligare. Till detta kommer vinster av minskad administration och handläggning av olika utbetalningar från de olika aktörerna.

Kommunen har den genomsnittligt högsta lönsamheten av alla aktörer med ett medelvärde på 29 månader med 2016 som det år med högst lönsamhet. Anledningen till variationen är att de år som har högst lönsamhet har fler deltagare kommit i arbete i kombination med minskat försörjningsstöd. Regionens lönsamhet varierar kraftigt över åren, vilket helt och hållet hänger samman med hur stora skatteintäkterna blir. Statens lönsamhet påverkas dels av hur många deltagare som kommer i arbete men också hur Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans kostnader påverkats när deltagare kan göra stegförflyttningar och lämna olika bidrags- och ersättningssystem och istället försörja sig själva genom arbete. Under tre av de fyra åren har just Försäkringskassan en relativt kort återbetalningstid främst beroende på minskade utbetalningar av sjukpenning.

Jämförelse med medelvärden i metastudie

Payoff har gjort en metastudie av 58 samhällsekonomiska utvärderingar, vilka är genomförda för olika samordningsförbund. Den visar att i genomsnitt intäkten som dessa insatser skapar är 82 000 kr per år och individ. Kostnaden för insatsen är 80 000 kr. Det betyder att den genomsnittliga återbetalningstiden för insatser som finansieras och genomförs av samordningsförbund är tolv månader.

Om vi jämför detta med de insatser som RAR Sörmland har genomfört är intäkterna betydligt lägre och återbetalningstiden betydligt längre. Den enskilt viktigaste orsaken är att relativt få deltagare i RAR Sörmlands insatser har gått vidare till arbete eller studier. Vad som är orsaken till detta går inte att reda ut med de underlag som funnits tillgängliga i denna utvärdering. Däremot bör det vara intressant för förbundet att själva analysera sina insatser för att se i vilken omfattning effektiviteten kan förbättras i förhållande till att deltagarna i större utsträckning ska kunna närma sig arbetsmarknaden.

Framtidsprognos

Vad som kommer att ske i framtiden med de deltagare som ingår i denna studie är naturligtvis inte möjligt att uttala sig om. Men erfarenhetsmässigt har de deltagare som går vidare till studier en god möjlighet att i framtiden fortsätta sin utveckling och på sikt komma i arbete och öka graden av egenförsörjning. I så fall förbättras de samhällsekonomiska resultat som redovisas i denna rapport. Men generellt är det mycket få av de SUS-registrerade deltagarna som har gått vidare till studier. Det är därför utvärderingens bedömning att sannolikheten att deltagarna går vidare till arbete är relativt begränsade inom de närmaste åren.

Del 2: Utvärdering med hjälp av SCB-data

Nedan redovisar vi den samhällsekonomiska nytta som deltagare i RAR Sörmlands ESF-finansierade projekt har skapat genom att klara av att göra stegförflyttningar mot arbete och studier med hjälp av de aktuella projekten som vi har fått grundläggande data för; projekt IBIS och projekt SSI.

Projekt IBIS

Projektet IBIS beviljades medfinansiering ur Europeiska Socialfonden för att utveckla nya arbetssätt och metoder som varaktigt bidrar till att förbättra etableringsarbetet i Sörmland, så att nyanländas väg från uppehållstillstånd till ett första jobb, studier eller egen försörjning förkortas. Projektet vidareutvecklade metoder inom tre identifierade områden; *hälsans betydelse för snabbare integration, pedagogisk utveckling av språkundervisning genom bl.a. suggestopedi och samverkan*. Målgruppen för projektet befann sig i inledningen av sin integrationsprocess. Payoff har varit involverat i projektutvärderingen av IBIS i form av en *lärande utvärdering* och en *samhällsekonomisk utvärdering*. Syftet med den samhällsekonomiska utvärderingen var att undersöka om insatsen hälsoskola för nyanlända invandrare gav samhällsekonomiska vinster. I slutrapporten från december 2018 framgår att utvärderarnas bedömning är att projekt IBIS har arbetat enligt projektlogiken och att deltagarna har fått ett bra stöd i sin språkutveckling, fått ökad kunskap om egenvård samt ökad kunskap om den svenska vården. Däremot har målet om minskad vårdförbrukning inte nåtts. Något underlag som visar att deltagarna kommit snabbare i arbete gick inte att utläsa i utvärderingen.

Budget

Projektets budget exklusive ersättning till deltagarna var 21 446 897 kr.

SCB-data

Vår lönsamhetsanalys bygger på SCB-data som rapporterats in under tiden som projektet pågått. För projekt IBIS ser den data vi erhållit ut på följande sätt;

- Totalt antal deltagare som slutat, 647 st
- varav antal som fullföljt projektet, 628 st
- varav till arbete, 2 st

- varav till studier, 3 st
- varav avbrutit, 2 st
- varav Annan orsak, 12 st

Huvudsaklig status vid avslut;

- Arbetar som anställd, 2 st
- Studerar, 151 st
- Praktiserar, 3 st
- Söker arbete, 7 st
- Annat, 484 st

”Annat” som status vid avslut innebär för de allra flesta återgång till försörjningsstöd medan det för vissa andra innebär återgång till Sfi, grundläggande KomVux eller till yrkessvenska. I gruppen Annat finns ingen som försörjer sig genom arbete.

Intäkter

Tanken med projekt IBIS har varit att utveckla nya arbetssätt och metoder som varaktigt bidrar till att förbättra etableringsarbetet i Sörmland. Därigenom ska nyanlända stödjas så att deras väg från uppehållstillstånd till ett första jobb, studier eller egen försörjning förkortas.

Som framgår av deltagarnas huvudsakliga status vid avslut är det ytterst få som antingen söker arbete eller som kommit i arbete, medan en relativt stor grupp är i studier. För den absoluta merparten anges ”annat”, vilket för många deltagare innebär att de återgått till den försörjningssituation som gällde i föreläget, nämligen försörjningsstöd.

Med några ytterst få undantag har deltagarna således inte hunnit göra så stora stegförflyttningar att de klarar av att gå ut i arbete i direkt anslutning till att de avslutas i projektet. Att så relativt många som 151 deltagare studerar vid avslut måste dock på längre sikt ses som positivt för deltagarnas framtida möjligheter att komma i arbete och försörja sig med lön. Huruvida denna utveckling har gått snabbare och skapat bättre resultat än om deltagarna inte fått stöd från IBIS är däremot inte möjligt att uttala sig om.

Vår bedömning är således att det på kort sikt skapas små samhällsekonomiska intäkter i projekt IBIS genom att deltagarna kommer i arbete. Den andra potentiella intäktskällan för samhället är att deltagarnas behov av olika resurser, t ex sjukvård, kan minska. Av slutrapportens samhällsekonomiska utvärdering av den Hälsoskola som byggts upp av projektet framgår dock att kostnaderna för deltagarnas sjukvårdskonsumtion är i princip oförändrade i efterläget, på vissa orter har kostnaderna till och med ökat. I en avgränsad grupp, somaliska kvinnor, kunde dock en minskning av vårdförbrukningen identifieras som ett resultat av den genomförda hälsoskolan.

Om projektet ska bli lönsamt, dvs skapa intäkter som överstiger projektkostnadens 21,5 mkr, måste avsevärda effekter uppstå på medellång (3 – 5 år) eller på lång sikt (5 – 10 år). Intäktskällan är att deltagarna genom sitt deltagande i projekt IBIS skaffat sig bättre möjlighet att komma i arbete vid en tidigare tidpunkt och skaffa sig en mer

hållbar anställning (med eller utan subvention). Därigenom skulle deltagarna bli produktiva¹ och skapa mer samhällsekonomisk nytta än de skulle gjort om de INTE deltagit i projekt IBIS. Men genom att deltagarnas utveckling, vad utvärderingen kunde verifiera, inte gick inom SFI-utbildningen avsevärt snabbare och med avsevärt bättre resultat finns i dagsläget inget som tyder på att någon betydande samhällsekonomisk nytta har skapats. Huruvida denna analys stämmer kan bara verifieras genom långsiktiga studier, där projektets deltagare under de kommande åren följs upp avseende hur väl de klarar av att försörja sig själva och sin familj genom arbete istället för att vara beroende av bidrag för sin försörjning.

Vad krävs för att projekt IBIS ska bli lönsamt?

Ska projekt IBIS vara lönsamt måste den intäkt som skapas vara högre än själva projektkostnaden som var 21 446 897 kr. Utslaget per deltagare som fullföljt projektet, 628 st, är kostnaden ca 34 150 kr.

Det samhällsekonomiska värde som skapas när en person kommer in i ett osubventionerat arbete med relativt låg lön där alternativet skulle vara försörjningsstöd motsvarar ca 500 000 kr årligen.

Vi utgår i följande resonemang och beräkningar från att projektets samhällsekonomiska värde ligger i att deltagarna på sikt kan komma in i arbetslivet ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt IBIS.

Frågan är hur många av de 628 deltagarna som måste komma i arbete utan subvention ett år tidigare än vad de annars skulle ha gjort utan deltagande i projektet för att det ska vara lönsamt? En total intäkt på minst 21,5 mkr måste skapas (på ett år) vilket innebär att det krävs att 43 av de 628 deltagarna² (sju procent) kommer i ett osubventionerat heltidsarbete ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt IBIS.

Om vi i stället utgår från att de deltagare som kommer i arbete gör det med subvention krävs att 100 av de 628 deltagarna³ (16 procent) kommer i ett heltidsarbete ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt IBIS, för att projektet ska bli lönsamt.

Ett annat lönsamhetsscenario är om deltagarna inte kommer i arbete tidigare utan vid samma tidpunkt som de skulle gjort utan projekt IBIS, men att de nu är mer produktiva pga. bättre hälsa och bättre språk- och yrkesutbildning. Om vi antar att (den osubventionerade) lönen de erhåller är 5 000 kr högre per månad när de deltagit i projekt IBIS krävs att 215 av de 628 deltagarna⁴ (34 procent) bibehåller löneskillnaden på 5 000 kr per månad under ett år för att projektet ska nå samhällsekonomisk lönsamhet.

¹ Med detta menar vi att de genom den språkliga (och personliga) utveckling som detta projekt innebär kan deltagarna snabba på sin språkinläring, vilket i nästa steg skapar bättre möjlighet för olika yrkesutbildningar vilket på sikt gynnar deras möjligheter i arbetslivet. De kan därmed komma in i arbete tidigare, de kan erhålla ett tryggare anställningsförhållande samt att de kan erhålla en högre lön, dvs ett mer produktivt arbete.

² $43/628 = 7\%$

³ $21,5/0,215 = 100$

⁴ $21,5/0,1 = 215$

Projekt SSI

Detta projekt syftade till att utveckla och testa en alternativ pedagogik som ska tillämpas inom SFI, i syfte att förkorta och förbättra nyanländas språkinläring. Inom ramen för de beviljade ESF-medlen har projektet arbetat med att utveckla den alternativa pedagogiken Suggestopedi.

Budget

Projektets budget exklusive ersättning till deltagarna var 11 753 389 kr, vilket motsvarar ca 294 000 kr per deltagare som fullföljt projektet.

SCB-data

Vår lönsamhetsanalys bygger på SCB-data som rapporterats in under tiden som projektet pågått. För projekt SSI ser den data vi erhållit ut på följande sätt;

- Totalt antal deltagare som slutat, 60 st
- vara antal som fullföljt projektet, 40 st
- varav till studier, 4 st
- varav avbrutit, 13 st
- varav annan orsak, 3 st

Huvudsaklig status vid avslut;

- Studerar, 26 st
- Annat, 34 st

Alternativet "annat" som angivet status vid avslut innebär att deltagarens status inte finns med som svarsalternativ vid SCB-uppföljningen. Enligt intervju med projektledare för SSI kan "annat" innebära olika saker, t ex ingen progression, gått till yrkesutbildning, grundläggande utbildning på KomVux. I gruppen Annat finns ingen som försörjer sig genom arbete.

De deltagare som ingick i projektet startade alla på en låg nivå; SFI A- eller B-nivå och resultatet blev att en del gick från b till c-nivå medan alla de analfabeter som startade på A-nivå gick vidare till nivå B.

Skillnaden i progression mellan de som erhöll Suggestopedi - pedagogiken och de som inte erhöll den var tämligen marginell. De effekter som kunde påvisas var att deltagarna förstod sammanhangen bättre, och att närvaron var högre. Den uppnådda effekten skilde sig inte märkbart från andra SFI-utbildningar.

Intäkter

Tanken med projekt SSI var att stödja deltagarna till att i högre grad och i snabbare takt kunna integreras i samhället och försörja sig själva. Syftet var att projekt SSI skulle stötta sina deltagare så de skulle kunna utvecklas, göra stegförflyttningar närmare arbetsmarknaden och i större utsträckning bryta sitt utanförskap samt leva ett mer självständigt liv.

Enligt den projektutvärdering som Payoff/Tranquist genomfört av projektet har deltagarna under projekttiden inte hunnit göra så stora stegförflyttningar att de klarar av att gå ut i arbete i direkt anslutning till att de avslutas i projektet. På kort sikt skapas därför inte någon samhällsekonomisk intäkt. En annan potentiell intäktskälla är att deltagarnas behov av olika resurser kan reduceras när vi jämför efterläget med föreläget. Inte heller i detta avseende har vi kunnat notera att så varit fallet.

Analys av resultat

Projekt SSI har inte haft som mål att få deltagarna i arbete utan snarare haft som mål att stötta deltagarna i deras utveckling så att de på sikt (3 – 8 år) kan ha bättre möjlighet att komma i arbete vid en tidigare tidpunkt och skaffa sig en mer hållbar anställning (med eller utan subvention). Därigenom skulle deltagarna bli mer produktiva⁵ och skapa mer samhällsekonomisk nytta jämfört med om de INTE deltagit i projekt SSI. Men genom att deltagarnas utveckling, vad utvärderingen kunde verifiera, inte gick inom SFI-utbildningen avsevärt snabbare och med avsevärt bättre resultat finns i dagsläget inget som tyder på att någon betydande samhällsekonomisk nytta har skapats. Huruvida denna analys stämmer kan bara verifieras genom långsiktiga studier, där projektets deltagare under de kommande åren följs upp avseende hur väl de klarar av att försörja sig själva och sin familj genom arbete istället för att vara beroende av bidrag för sin försörjning.

Vad krävs för att projekt SSI ska bli lönsamt?

Ska projektet vara lönsamt måste den intäkt som skapas vara högre än själva projektkostnaden som var 11 753 389 kr. Utslaget per deltagare som fullföljt projektet, 40 st, är kostnaden ca 294 000 kr. Detta måste betecknas som en mycket hög insatskostnad.

Det samhällsekonomiska värde som skapas när en person kommer in i ett osubventionerat (heltids-)arbete med relativt låg lön där alternativet skulle vara arbetslöshet och beroende av försörjningsstöd motsvarar ca 500 000 kr årligen.

Vi utgår i följande resonemang och beräkningar från att projektets samhällsekonomiska värde ligger i att deltagarna med stöd av projekt SSI på sikt kan komma in i arbetslivet ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projektet.

Frågan är nu hur många av de deltagarna som måste komma i arbete utan subvention ett år tidigare än vad de annars skulle ha gjort utan deltagande i projektet för att det ska vara lönsamt? En total intäkt på minst 11,8 mkr måste skapas (på ett år) vilket innebär att det krävs att 24 av de 40 deltagarna⁶ (60 procent) kommer in i ett osubventionerat heltidsarbete ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt SSI.

Om vi i stället utgår från att de deltagare som kommer i arbete gör det med subvention⁷ kan inte lönsamhet nås även om alla 40 deltagarna kommer in i arbete ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt SSI. Det värde som 40

⁵ Med detta menar vi att de genom den språkliga (och personliga) utveckling som detta projekt innebär kan deltagarna snabba på sin språkinläring, vilket i nästa steg skapar bättre möjlighet för olika yrkesutbildningar vilket på sikt gynnar deras möjligheter i arbetslivet. De kan därmed komma in i arbete tidigare, de kan erhålla ett tryggare anställningsförhållande samt att de kan erhålla en högre lön, dvs ett mer produktivt arbete.

⁶ $11,8 / 0,5 = 24$

⁷ Subventionsnivå, 80 procent.

deltagare skapar med sitt subventionerade arbete på ett år är 8,6 mkr vilket endast motsvarar 73 procent av 11,8 mkr som projektet kostade att genomföra. För att nå lönsamhet i detta fall krävs att samtliga 40 deltagare kommer i ett osubventionerat heltidsarbete 17 månader tidigare än de skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt SSI.

Ytterligare ett alternativt lönsamhetsscenario är om deltagarna inte kommer i arbete tidigare utan vid samma tidpunkt som de skulle gjort utan projekt SSI, men att de nu är mer produktiva pga. det stöd de erhållit för att nå en bättre språk- och yrkesutbildning. Om vi antar att (den osubventionerade) lönen de erhåller är 5 000 kr högre per månad⁸ när de deltagit i projekt SSI jämfört med att de inte deltagit i SSI motsvarar det ett samhällsekonomiskt mervärde på ca 100 000 kr per år. I detta fall krävs att samtliga 40 deltagare bibehåller löneskillnaden på 5 000 kr per månad under minst 36 månader för att nå samhällsekonomisk lönsamhet.

Del 3; Utvärdering av strukturpåverkande insatser

Ovan har vi visat i vilken omfattning som RAR Sörmlands individriktade insatser har skapat eller förväntas skapa samhällsekonomiska intäkter och lönsamhet. Merparten av RAR:s verksamhet bedrivs dock i form av strukturpåverkande insatser. Att beräkna samhällsekonomisk intäkt och lönsamhet från dessa åtgärder låter sig emellertid inte göras så lätt. Det är nämligen väldigt svårt att för dessa insatser identifiera tydliga, mätbara resultat.

Vi vill ändå försöka visa i vilken omfattning som dessa insatser behöver skapa mätbara resultat för att de resurser som har satsats på strukturpåverkande insatser ska skapa lönsamhet. Det gör vi genom att beräkna vilken intäkt och vilket stegförflyttningsresultat som de strukturpåverkande insatserna behöver skapa för förbundets grundläggande målgrupp, individer med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Det vill säga hur många individer och i vilken omfattning behöver dessa komma i arbete för att satsade resurser ska betala sig och uppnå break even.

Vad krävs för att strukturåtgärderna ska bli lönsamma?

Totalt har Samordningsförbundet RAR Sörmland använt 57 mkr av sina tilldelade Finansmedel till strukturpåverkande insatser under perioden 2014-2019. Som vi har beskrivit ovan i denna rapport skapar en person som kommer i ett osubventionerat heltidsarbete, jämfört med en person som är helt arbetslös, en årlig samhällsekonomisk intäkt motsvarande cirka 500 000 kr per år. Detta skulle innebära att RAR:s strukturpåverkande insatser behöver leda till att 114 personer kommer i osubventionerat heltidsarbeten ett år tidigare än de hade gjort utan stödet från RAR, för att insatserna ska vara lönsamma.

Många gånger är det inte realistiskt att för individerna i samordningsförbundens målgrupp/-er att gå hela vägen från utanförskap och arbetslöshet till ett osubventionerat heltidsarbete. Många gånger är det en stor vinst för både individen och samhället om personen kan komma i ett subventionerat deltidsarbete. Vi räknar därför istället med att RAR:s insatser kan skapa stegförflyttningar så att berörda individer klarar av att gå

⁸ I detta fall 25 000 kr per månad jämfört med 20 000 kr per månad.

från arbetslöshet till ett halvtidsarbete med 80 procent lönesubvention. Då skulle det behövas att cirka 850 personer klarar av att göra denna stegförflyttning för att de medel som RAR har satsat på strukturpåverkande insatser ska leda till lönsamhet.

Ytterligare ett alternativt lönsamhetsscenario är om deltagarna som i förlängningen får stöd från RAR:s strukturinriktade insatser inte kommer i arbete tidigare utan vid samma tidpunkt som de skulle gjort utan RAR, men att de nu är mer produktiva på grund av det stöd de erhållit. Om vi antar att (den osubventionerade) lönen de erhåller är 5 000 kr högre per månad⁹ när de fått stöd av RAR jämfört med att de inte fått stöd motsvarar det ett samhällsekonomiskt mervärde på ca 100 000 kr per år. I detta fall krävs att 570 deltagare bibehåller löneskillnaden på 5 000 kr per månad under minst ett år för att de strukturpåverkande insatserna ska skapa samhällsekonomisk lönsamhet.

⁹ I detta fall 25 000 kr per månad jämfört med 20 000 kr per månad.

Ekonomisk sammanfattning

Nedan gör vi en sammanfattning av de samhällsekonomiska resultat som vi har beräknat och analyserat i denna rapport.

Projekt uppföljda med hjälp av SUS-data, 2016 - 2019

Samhället

För de projekt som RAR drivit mellan 2016 och 2019 har totalt 511 deltagare SUS-registrerats. Med underlag från SUS-data för dessa deltagare har vi beräknat att återbetalningstiden för de satsade resurserna varierat mellan som bäst 24 och som sämst 49 månader för samhället. Medelvärdet för de fyra åren är 33 månader.

Lönsamheten per deltagare på kort sikt¹⁰ (ett år) har varierat mellan som bäst -40 000 kr och som sämst -60 000 kr, dvs att under det första året överstiger i samtliga fall insatskostnaden de intäkter som skapas.

Lönsamheten per deltagare på medellång sikt (fem år) har varierat mellan som bäst 121 000 kr och som sämst 20 000 kr, dvs att på sikt har de årliga intäkterna skapat ett överskott som är större än den totala insatskostnaden.

Den genomsnittliga återbetalningstiden för alla SUS-registrerade deltagare mellan åren 2016-2019 är 33 månader. Genomsnittet i vår metastudie för liknande insatser är en återbetalningstid på 12 månader. Det betyder att effektiviteten på kort sikt är cirka en tredjedel av den genomsnittliga nivån för insatser gjorda av samordningsförbund. Huruvida den målgrupp som RAR Sörmland har stöttat är direkt jämförbar med vårt genomsnitt är dock svårt att uttala sig om.

Kommunen

För kommunen har återbetalningstiden har varierat mellan som bäst nio och som sämst 44 månader. Medelvärdet för de fyra åren är 29 månader. Jämfört med genomsnittet i vår metastudie för liknande insatser är en återbetalningstid på 10 månader.

Regionen

För regionen har återbetalningstiden har varierat mellan som bäst 78 och som sämst 374 månader. Medelvärdet för de fyra åren är 200 månader. Jämfört med genomsnittet i vår metastudie för liknande insatser är en återbetalningstid på nio månader.

Staten

För staten har återbetalningstiden har varierat mellan som bäst 22 och som sämst 172 månader. Medelvärdet för de fyra åren är 89 månader. Jämfört med genomsnittet i vår metastudie för liknande insatser är en återbetalningstid för Försäkringskassa på 20 månader. För Arbetsförmedlingen är återbetalningstiden negativ, eftersom

¹⁰ Hela insatskostnaden har belastat år ett.

Arbetsförmedlingen ofta får ökade kostnader i denna typ av insatser genom att de stödjer deltagare med lönesubventioner på deras väg mot självförsörjning genom arbete.

ESF finansierade projekt uppföljda med hjälp av SCB-data

De ESF-projekt som denna utvärdering har följt upp med hjälp av SCB-data har varit projekt med det tydliga syftet att på kort sikt stödja dess deltagare till stegförflyttning, för att de i ett nästa steg ska vara bättre rustade att gå vidare till egenförsörjning genom arbete. Det innebär att de eventuella samhällsekonomiska effekterna främst i form av produktion av varor och tjänster/bidrag till BNP uppstår först på längre sikt, troligen ca 5 – 8 år efter att deltagarna lämnat projekten.

Genom att så relativt kort tid har gått sedan deltagarna lämnat projekten har vi således mycket knapphändiga uppgifter om hur många deltagare som kommit i arbete. Det i sin tur innebär att vi inte kunnat genomföra lönsamhetsberäkningar på faktiska data utan vi har valt att som alternativ ställa oss frågan vad som kommer att krävas på sikt för att projekten ska nå lönsamhet.

Den potentiella nyttan i dessa projekt ligger framför allt i att deltagarna kan komma i arbete tidigare jämfört med att de ej deltagit i de tre projekten. En annan, och eventuellt kompletterande, nytta ligger i att deltagarna kan komma i mer hållbara anställningar och/eller utvecklas snabbare och därigenom klarar av att ta arbete med högre lön.

Projekt IBIS

Projekt IBIS har en budget per deltagare som fullföljt projektet på 34 150 kr. För att lönsamhet ska nås krävs att sju procent av deltagarna kommer in i arbete utan subvention ett år tidigare än de skulle gjort utan deltagande i projekt IBIS.

Om alla deltagarna i stället kommer in i subventionerat arbete krävs för att nå lönsamhet att 16 procent av deltagarna kommer in i arbete ett år tidigare än de annars skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt IBIS.

Om deltagarna kommer i (osubventionerat) arbete vid samma tidpunkt som de skulle gjort utan projekt IBIS, men att de nu är mer produktiva pga. det stöd de erhållit för att nå en bättre språk- och yrkesutbildning krävs att 34 procent av deltagarna erhåller ett arbete med en månadslön som är 5 000 kr högre per månad under minst ett år för att nå samhällsekonomisk lönsamhet.

Utifrån vad som redovisats ovan är det utvärderingens bedömning att det finns en viss sannolikhet att projekt IBIS kan bli samhällsekonomiskt lönsamt. Detta kräver dock att de långsiktiga effekterna av IBIS blir mycket påtagliga.

SSI

Vad gäller projekt SSI som har en budget per deltagare som fullföljt projektet på 294 000 kr krävs att 60 procent av deltagarna kommer in i ett heltidsarbete utan subvention ett år tidigare än de skulle gjort utan deltagande i projekt SSI för att lönsamhet

ska nås. Om deltagarna kommer in i subventionerat heltidsarbete krävs att samtliga 40 deltagare kommer in i arbete 17 månader tidigare än de skulle ha gjort, dvs utan deltagande i projekt SSI för att nå lönsamhet.

Om deltagarna kommer i (osubventionerat) arbete vid samma tidpunkt som de skulle gjort utan projekt SSI, men att de nu är mer produktiva pga. det stöd de erhållit för att nå en bättre språk- och yrkesutbildning krävs att samtliga 40 deltagare erhåller ett arbete med en månadslön som är 5 000 kr högre per månad under minst 36 månader för att nå samhällsekonomisk lönsamhet.

Utifrån vad som redovisats ovan är det utvärderingens bedömning att projekt SSI har en liten sannolikhet att bli samhällsekonomiskt lönsamt. Inte ens på mycket lång sikt.

Rekommendationer

Nedan följer några rekommendationer, vilket vi hoppas ska leda till diskussioner inom RAR:s ledning och styrelse för att på sikt utveckla verksamheten i förbundet ytterligare:

- Individinriktade insatser: RAR Sörmland har valt att till mycket stor del utnyttja sina resurser för stöd till grupper som står så långt från arbetsmarknaden att det inte är sannolikt att de kan gå direkt från insatsen hos RAR och vidare till praktik, studier och arbete. Vi rekommenderar därför att RAR skapar en tydlig värdeskapande process för deltagaren/individ. Varje insats som RAR finansierar bör placeras in i kedjan och ”nästa steg” bör identifieras för att säkerställa att deltagarens utveckling mot självförsörjning genom arbete fortsätter. Om detta inte görs finns en uppenbar risk att de resurser som satsas inom ramen för RAR Sörmlands individinriktade insatser blir en temporär livskvalitetshöjning i deltagarens liv, men att det varken på kort eller lång sikt leder till egenförsörjning genom arbete. Därigenom kommer de beviljade Finsam-medlen inte heller att skapa samhällsekonomisk nytta.
- Strukturinriktade insatser: Den absolut övervägande delen av de insatser som RAR Sörmland har genomfört under åren som utvärderingen omfattar är att betrakta som strukturpåverkande. Dessa skapar inget direkt resultat för de målgrupper som Lag (2003:1210) är tänkt att stödja. Något samhällsekonomiskt resultat kan därför inte heller beräknas och analyseras på kort sikt. Vi rekommenderar därför RAR Sörmland att säkerställa att det i samtliga underlag för att äska medel från RAR tydligt framgår på vilket sätt insatsen ska leda till att individer med behov av samordnade insatser i större utsträckning ska nå egenförsörjning genom arbete och studier som ett resultat av den beviljade ansökan om medel. På så sätt kommer RAR:s styrelse i större omfattning kunna analysera om projektägaren har åstadkommit de resultat som var tanken att de beviljade medlen skulle leda till. Det möjliggör samtidigt att samhällsekonomiska analyser i större utsträckning kan göras på den insatser som styrelsen beviljar.

Göteborg och Östersund, 2019-04-24

Jonas Huldt och Claes Malmquist

Payoff AB